

ДНЗ «Полтавський центр професійно-технічної освіти ДСЗ»

**Тема: Розвиток креативного мислення
слухачів у процесі навчання**

Майстер в/н: Шкреба Лілія Олександрівна

2018 р.

АНОТАЦІЯ

У даній роботі розкриваються деякі теоретичні, методичні та практичні аспекти теми «Розвиток креативного мислення слухачів у процесі навчання». Автором опрацьовано літературні джерела за темою роботи; результати аналізу і систематизації джерел представлено в теоретичній частині роботи.

У практичній частині роботи надано методичну розробку частини лабораторно-практичної роботи спеціального малювання на тему: «Малювання деталей одягу в різних техніках зображення».

Робота може бути цікавою для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти в контексті вдосконалення їх професійної компетентності.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	6
1.1. Теоретичні основи та поняття креативності	6
1.2. Наукові підходи та гіпотези походження креативності	8
1.3. Креативність як універсальна пізнавальна творча здібність	10
РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СЛУХАЧІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	18
2.1. Вимоги до уроку з розвитку творчих здібностей	18
2.2. Розробка частини лабораторно-практичної роботи з предмету Спеціальне малювання на тему: «Малювання деталей одягу в різних техніках зображення».....	18
ВИСНОВКИ	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	21
Додаток А	
Додаток Б	
Додаток В	

ВСТУП

Актуальність теми роботи «Розвиток креативного мислення слухачів у процесі навчання» обумовлена тим, що дана тема акцентує увагу на інтелектуальні можливості слухача, що допоможе розвинути здібності для задоволення потреб споживачів.

Об'єктом даного дослідження є освітній процес у професійному закладі.

Предмет дослідження — креативне мислення слухачів.

Мета дослідження:

на основі аналізу сучасної педагогічної літератури визначити поняття креативність, його мету, описати форми і методи креативного мислення, які доцільно використовувати в освітньому процесі.

Завдання дослідження:

1. Підібрати і проаналізувати психолого-педагогічні джерела інформації з теми випускної роботи.
2. З'ясувати умови формування креативного мислення.
3. Розглянути можливості уроків спеціального малювання для застосування креативної технології як такої, що формує нестандартне мислення.

Практична значущість дослідження полягає у тому, що його виконання дозволяє підвищити ефективність освітнього процесу педагогом.

РОЗДІЛ І. КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

1.1. Теоретичні основи та поняття креативності

Креативність часто прирівнюють до геніальності й вважають природним даром.

Креативність – слово, яке сьогодні у всіх на вустах. Його можна зустріти як особисту характеристику, в більшості резюме людей різних професій (і не тільки творчих). За креативними людьми полюють великі компанії, ними захоплюються. Багато хто впевнений, що ця якість у сучасному світі просто необхідність, однак, як і в чому її вимірювати, точно не знає ніхто.

Креативність – це здатність створювати і знаходити нові оригінальні ідеї, відхиляючись від прийнятих схем мислення, успішно вирішувати завдання нестандартним чином. Це бачення проблем під іншим кутом та їх вирішення унікальним способом. Креативне мислення – це революційне і творче мислення, що носить конструктивний характер.

Креативне мислення має цінність у бізнесі, науці, культурі, мистецтві, політиці, - словом, у всіх динамічних життєвих областях, де розвинена конкуренція. У цьому і полягає її цінність для суспільства.

Наприклад, підприємцям креативність дозволяє побачити перспективу там, де здавалося б її вже давно немає. Якщо певна ніша заповнена конкурентами, вони можуть придумати що-небудь нове. Письменникам креативні здібності дозволяють знаходити оригінальні сюжети, від читання яких важко відірватися. Психологам креативність допомагає винаходити нові методи комунікації з клієнтами. Креативність учених є важливим фактором людського прогресу. Важливий креативний підхід для таких професій як: інженер, дизайнер, PR агент, рекламщик (менеджер з реклами, рекламний агент ...) ... Креативність і творчість йдуть «рука об руку».

Бути креативною людиною – значить володіти певними преференціями та перевагами в цьому світі, наприклад, вигідно відрізнятись від колег по роботі, бути цікавішим співрозмовником (занудність і банальність – якості, непритаманні

креативним особистостям), уміти знаходити несподівані рішення з важких життєвих ситуацій. Креативні люди врівноваженіші і терпиміші до оточуючих, адже вони знають, що кожна людина бачить світ по-своєму.

Використовувати свої креативні здібності можна не тільки для створення нових цікавих ідей (для поліпшення життя або його окремих аспектів), а й для самовдосконалення та розвитку особистості в цілому. Будь-яке творче заняття допомагає нам знаходити особистісний сенс і досягати власні цінності. А це найважливіша духовна потреба людини, яка відрізняє її від інших живих істот.

Вивчаючи біографії та історії успішних людей, Девід Галенсон (економіст, дослідник) прийшов до висновку, що пік креативних здібностей може досягатися в будь-якому віці. Галенсон виділив два типи креативних особистостей. Одні проявляють себе у всій пишності ще в ранньому віці, інші ж, дозрівають дуже повільно, їх найвищі творіння і ідеї припадають на другу половину життя. Далі він наводить два яскравих приклади з обох груп:

Пабло Пікассо, який увійшов в історію мистецтва ще в ранньому віці, свої найдорожчі картини написав між 26 і 30 роками. Ось що художник говорив про свій креативний талент: «Я рідко експериментував. Якщо мені було що сказати, я ніколи не шукав спосіб як це зробити, а просто його знаходив ... ».

Прямо протилежний приклад - Поль Сезанн. Він почав малювати в 15 років, але тільки тоді коли йому був 61 рік, до нього прийшов успіх і особливий погляд. Сезан любив говорити: «В мистецтві я шукаю свій шлях».

Останній приклад явно свідчить про те, що розвинути в собі творчі здібності, креативність людина може в будь-якому віці. Однак багато хто з нас взагалі не готовий визнати в собі творчий дар, у той час як здатність креативно мислити є в багатьох людей. Ці можливості або недооцінюються людиною, або зовсім не помічаються, і він вважає себе безнадійно пересічним.

1.2. Наукові підходи та гіпотези походження креативності

Креативність – це здатність людини породжувати незвичайні ідеї, знаходити оригінальні рішення, відхилятися від традиційних схем мислення.

Так, К. Роджерс розуміє під креативністю здатність виявляти нові способи вирішення проблем.

Тейлор пише, що вже в 60-х роках ХХ ст. було дано 60 визначень креативності. Вони були розділені на шість типів:

1) гештальтиські, що описують креативний процес як руйнування існуючого гештальта для побудови кращого;

2) інноваційні, орієнтовані на оцінку креативності по новизні кінцевого продукту;

3) естетичні або експресивні, що роблять акцент на самовираження митця;

4) психоаналітичні або динамічні, що описують креативність у термінах взаємовідносин (Воно, Я і Понад-Я);

5) проблемні, які визначають креативність через ряд процесів рішення задач, до цього типу належить і визначення Д. Гілфордом креативності як дивергентного мислення;

б) визначення, що не потрапили в жоден з перерахованих вище типів.

М.А. Холодна зазначає, що креативність розглядається у вузькому і широкому значенні. Креативність у вузькому значенні – це дивергентне мислення, відмінною особливістю якого є готовність висувати безліч однаково правильних ідей щодо одного і того ж об'єкта. Креативність у ширшому значенні – це творчі інтелектуальні інструментальні здібності, в тому числі і здатність додавати щось нове в досвід (Ф. Баррон), здатність породжувати оригінальні ідеї в умовах вирішення і постановки нових проблем (М. Валлах), здатність усвідомлювати прогалини та суперечності, а також формулювати гіпотези щодо відсутніх елементів ситуації (Е. Торренс), здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення (Дж. Гілфорд).

Правомірним слід визнати підхід до проблеми зарубіжних психологів, які в проблемі креативності виділяють чотири аспекти: креативний процес (як здатність), креативний продукт, креативну особистість і креативне середовище. Під останньою розуміють сферу, структуру, соціальний контекст, що формують вимоги до продукту творчості.

Креативність – це складне, багатопланове, неоднорідне явище. Воно охоплює різноманітні теоретичні й практичні напрями її вивчення. Деякі дослідники зазначають, що процес розуміння того, що таке креативність, сам потребує креативної дії.

Нині вже існує досить детальна картина еволюції поняття креативності. З вивченням креативності пов'язані такі відомі науковці, як З. Фрейд, К. Роджерс, Дж. Гілфорд, Е. Торренс, Р. Стернберг, Т. Амабайл, А. Я. Пономарьов, Д.Б. Богоявленська, А. М. Матюшкін, С. Л. Рубінштейн, А. Маслоу, Б. М. Теплое, В. Ф. Вишнякова, Р. Мей, Ф. Баррон, Д. Харрінгтон та інші. Попри численні дослідження поняття креативності не можна вважати чітко визначеним і сталим як у зарубіжних, так і у вітчизняних дослідженнях. Разом із тим наявні результати досліджень, присвячені вивченню креативності, охоплюють концепції **креативності як універсальної пізнавальної творчої здібності**, представники "пізнавального" напрямку досліджують взаємозв'язки між креативністю, інтелектом, когнітивними здібностями і реальними досягненнями. Найяскравішими представниками цього напрямку є Дж. Гілфорд, С. Тейлор, Е. Торренс, А.Я. Пономарьов, С. Меднік. У їхніх роботах представлено в основному вплив інтелектуальних пізнавальних характеристик на здатність продукувати нові ідеї.

Інша група досліджень вивчає креативність з позиції **своєрідності особистісних особливостей креативів**. Багато експериментальних досліджень присвячені створенню "портрета творчої особистості", виявленню властивих їй характеристик, визначенню особистісних, мотиваційних та соціокультурних корелятивів креативності. Найяскравішими представниками цього (другого) напрямку є Ф. Баррон, А. Маслоу, Д. Б. Богоявленська.

1.3. Креативність як універсальна пізнавальна творча здібність

Творчі складники інтелектуальних процесів завжди були в полі зору багатьох вчених. Однак, при цьому переважно не враховувалися індивідуальні особливості в творчих здібностях, хоча аксіоматично визнавалося, що різні люди наділені цими здібностями неоднаково. Інтерес до індивідуальних відмінностей в творчих здібностях позначився у зв'язку з очевидними досягненнями у сфері "вимірювання" інтелекту, а також з явними її недоліками. На початок 60-х років ХХ століття, зокрема, було виявлено, що професійні й життєві успіхи не обов'язково пов'язані з рівнем інтелекту, обчислюваним за допомогою тестів IQ. Досвід свідчив, що люди з не дуже високим IQ виявляються здатні на неабиякі досягнення, а багато інших, чий IQ значно вищий, нерідко від них у цьому відстають. Було висловлено припущення, що тут вирішальну роль відіграють якісь інші властивості розуму, не охоплені традиційним тестуванням. Оскільки зіставлення успішності розв'язання проблемних ситуацій з традиційними тестами інтелекту здебільшого показало відсутність зв'язку між ними, деякі психологи дійшли висновку, що ефективність вирішення проблем залежить не від знань і навичок, вимірюваних інтелектуальними тестами, а від особливої здатності "використовувати подану в задачах інформацію різними способами й у швидкому темпі". Таку здатність назвали креативністю.

Багатовимірний підхід до дослідження інтелекту – це «дітище» психолога з США Джоя Підлоги Гілфорда. Він видав книгу «Природа людського інтелекту» (The Nature of Human Intelligence), де і описав особливості конвергентного і дивергентного мислення, яке також можна назвати креативністю. А креативність, у свою чергу, потребує розвитку і тренування.

Гілфорд зробив незамінний внесок у дослідження креативності. Він виділив 16 інтелектуальних здібностей, що характеризують креативність. Серед них – швидкість (кількість ідей, що виникають за певний проміжок часу), гнучкість (здатність переходити з однієї ідеї на іншу) й оригінальність (здатність продукувати ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих) мислення, а також допитливість (підвищена чутливість до проблем, що не викликають інтересу в інших) і

нерелевантність (логічна незалежність реакцій від стимулів). У 1967 році Гілфорд об'єднав ці фактори в загальному понятті "дивергентне мислення", яке відображає пізнавальний бік креативності: "Під креативністю слід розуміти здатність відмовлятися від стереотипних способів мислення. Основою креативності є дивергентне мислення..." Дивергентне мислення – це тип мислення, що йде в різних напрямках). Отже, він виділив один із аспектів креативності – креативне мислення – один із різновидів мислення, що характеризується створенням суб'єктивно нового продукту та "новизною" щодо мотивації, мети, оцінок самої пізнавальної діяльності.

Конвергентне мислення

Конвергентне мислення – це лінійне мислення, яке ґрунтується на поетапному виконанні завдання, дотримання алгоритмів. Сам термін походить від латинського слова «convergere», що означає «сходитися». Конвергентне мислення базується на стратегії використання інструкцій з виконання завдань на застосування елементарних операцій. Найчастіше саме ця стратегія є основною в тестах на IQ. Також вона використовується в класичних педагогічних методиках.

Щоб краще зрозуміти, що таке конвергентне мислення, потрібно згадати шкільну систему освіти. Завдання, які даються учням, спочатку припускають наявність правильної відповіді. Оцінка ставиться, виходячи з швидкості, подробиць і точності, які демонструє учень при пошуку рішення. Якщо мова йде про письмові завдання, то також оцінюється акуратність і дотримання форми відповіді.

Більшість педагогічних методик використовує саме таку схему. Проте для творчих людей подібний підхід неприйнятний. Історії відомо безліч прикладів, коли видатні люди погано вчилися в школі. І причиною тому була методика викладання, а не відсутність знань. До таких прикладів можна віднести Альберта Ейнштейна або Вінстона Черчилля. Зазвичай такі люди не приймають умови задачі, починають задавати питання, які вчителі вважають недоречними. «Що буде, якщо використовувати не воду, а масло?» «А якщо перевернути трикутник?» «Потрібно подивитися з іншого боку?»

Хоча методика викладання створює складнощі не тільки геніям, але і людям різного віку та ступенів винахідливості. Необхідність мислити за алгоритмом

заглушає виникають ідеї, що призводить до внутрішнього конфлікту. Були проведені спеціальні дослідження, де людям пропонували ставити на папері крапки, дотримуючись заданої послідовності. Експеримент тривав досить довго, і через якийсь час учасники виявляли дратівливість, у них виникало почуття втоми й невдоволення. У результаті люди відходили від завдання, виконували його по-іншому, вносили різноманітність.

Не завжди наявність енциклопедичних знань дозволяє вирішити певну задачу. Навіть володіючи значним багажем фактів і даних, можна розгубитися в конкретній ситуації. Природно, що потрібно тренувати конвергентне мислення, але реальне життя не йде за правилами, тут не завжди є однозначні відповіді. На відміну від комп'ютерних тестів, де натискання на кнопки дає цілком конкретний результат. Щоб рухатися вперед, потрібно розвивати незалежне мислення.

Дивергентне мислення

Дивергентне мислення – це творче мислення. Термін походить від латинського слова «divergere», що означає «розходитися». Цей метод рішення проблем можна назвати «віялоподібним». При аналізі причин і наслідків відсутній непохитний зв'язок. Це призводить до появи нових комбінацій, нових зв'язків між елементами. Отже, з'являється більше шляхів вирішення проблеми.

Е. Торранс, К. Тейлор, Р. Грубберу змогли дати найбільш точну відповідь на питання, що таке дивергентне мислення. Вони встановили, що цей тип мислення працює на пошук неординарних ідей, на використання нестандартних форм діяльності, на формування дослідницького інтересу. Дивергентність дозволяє людині краще аналізувати і зіставляти факти, будувати гіпотези і висувати припущення, складати класифікацію отриманої інформації.

Існує ряд критеріїв, які дозволяють визначити здібності до дивергентного мислення:

- Швидкість – означає кількість ідей, що виникають за одиницю часу.
- Оригінальність – уміння мислити нестандартно, відходити від заданих рамок, встановлених правил, виключення шаблонних або стереотипних рішень.

- Чутливість – здатність швидко переключатися з однієї ідеї на іншу, вміння бачити незвичайне в незначних деталях, знаходити протиріччя.
- Образність – використання асоціацій для висловлення власних ідей, робота з символами та образами, пошук складнощів у простих речах і простоти в складних поняттях.

Дивергентне мислення неможливо виміряти класичними методиками, адже основою цього типу мислення є неорганізовані або випадкові ідеї. Саме тому люди з науковим складом розуму можуть погано відповідати на тести IQ, побудовані за класичною схемою конвергентного. І якщо в дорослої людини погані результати не викликають жодних емоцій, то в школярів можуть з'явитися комплекси і може постраждати самооцінка.

Є певні способи, які дозволяють оцінити дивергентний інтелект. Наприклад, людині дається ряд предметів (ручка, відро, картон, ящик і так далі), а вона повинна визначити, як можна їх використовувати. Чим більше способів застосування, тим краще буде результат.

Процес пізнання включає отримання нових знань і збереження їх у пам'яті. Конвергентне і дивергентне мислення генерують нову інформацію в нашій свідомості. Якщо розвивати обидва цих типи, якщо розуміти, який необхідно використовувати в тій чи іншій ситуації, то можна досягти максимальних результатів.

Так само, як і Гілфорд, розглядає креативність Тейлор – не як єдиний фактор, а як сукупність здібностей, кожна з яких може бути представлена в тій чи іншій мірі.

Торренс визначає креативність як здатність до загостреного сприйняття недоліків, прогалин у знаннях, відсутніх елементів, дисгармонії, усвідомлення проблем, пошук рішень, формування гіпотез, перевірка і повторна перевірка цих гіпотез, їх модифікація, а також повідомлення результатів. Модель креативності Торренса охоплює три фактори: швидкість, гнучкість, оригінальність. У цьому підході критерієм виступають характеристики і процеси, що активізують творчу продуктивність, а не якість результату.

Експериментально було виявлено цікаве з наукового погляду співвідношення інтелекту та креативності. Гілфорд уперше запропонував досліджувати креативність за допомогою звичайних тестів "олівець-і-папір". Одним з таких тестів був його "Тест Незвичайного Використання". Було використано також "Тести творчого мислення" Е. Торренса. Вперше стало можливим проведення досліджень на звичайних людях, порівнюючи їх за стандартною "креативною" шкалою. Проте був і негативний ефект. Деякі дослідники критикували швидкі тести "олівець-і-папір" як неадекватні способи вимірювання креативності. Деякі ж вважали, що швидкість, гнучкість, оригінальність не вловлюють сутності креативності і що дослідження творчих здібностей звичайних людей не може допомогти зрозуміти природу виняткових прикладів креативності.

Спочатку Гілфорд включав до структури креативності, крім дивергентного мислення, здатність до перетворень, точність рішення й інші, власне, інтелектуальні параметри. Тим самим постулював позитивний зв'язок між інтелектом і креативністю. В експериментах виявилось, що високоінтелектуальні особи можуть не проявляти творчої поведінки при вирішенні тестів, але не зафіксовано низькоінтелектуальних креативів. Пізніше Е. Торренс сформулював на основі фактичного матеріалу модель співвідношення креативності та інтелекту: при IQ до 120 балів інтелект і креативність утворюють єдиний фактор, при IQ понад 120 балів креативність стає незалежним від інтелекту чинником.

У нашій країні в дослідженнях, було виявлено парадоксальну залежність: висококреативні особистості гірше розв'язують завдання на репродуктивне мислення (до них відносяться практично всі тести інтелекту), ніж усі інші учасники. Це, зокрема, дозволяє зрозуміти природу багатьох труднощів, які відчувають творчо обдаровані діти, перебуваючи в школі. Оскільки, згідно з даними цього дослідження, креативність протилежна інтелекту як здатності до універсальної адаптації (творчість антиадаптивна), то на практиці виникає ефект нездатності креативів виконувати прості, шаблонні інтелектуальні завдання. Отже, креативність і загальний інтелект є здібностями, які визначають процес розв'язання розумового завдання, але відіграють різну роль на різних його етапах.

Деякі дослідники (Р. Стернберг, Т. Лубарт) виділяють загальні вимоги до процесу креативного мислення незалежно від проблеми, на яку він спрямований, а саме: зміна структури зовнішньої інформації та внутрішніх уявлень за допомогою формування аналогій і поєднання концептуальних прогалін; постійне переформулювання проблеми; застосування наявних знань, спогадів та образів для створення нового й використання старих знань і навичок у новому ключі; використання невербальної моделі мислення; процес креативності потребує внутрішнього напруження. Існує думка, що ці вимоги можна задовольнити в процесі пізнавальної діяльності.

В іншому підході до концепції креативності, як універсальної пізнавальної творчої здібності, креативність досліджується як процес, у якому виділяються різні фази, рівні й типи творчого мислення:

1 фаза – свідома робота (підготовка інтуїтивного проблиску нової ідеї);

2 фаза – несвідома робота (інкубація спрямовуючої ідеї);

3 фаза – перехід несвідомого у свідомість (переклад ідеї рішення у сферу свідомості);

4 фаза – свідома робота (розвиток ідеї, її остаточне оформлення та перевірка).

Як "ментальну одиницю" виміру творчості розумового акту, "кванту творчості" Пономарьов пропонує розглядати різницю рівнів, що домінують під час постановки та розв'язання завдання.

Рівневу модель креативності представили також М. Довгань і М. Швед, вони стверджують, що креативне мислення розвиває оригінальність, нетривіальність, незвичність ідей, яскраво виражене прагнення до інтелектуальної новизни і є також важливим елементом творчої діяльності особистості.

С. Меднік також розглядає креативність як процес. Згідно з цією концепцією креативність є процесом переконструювання елементів у нові комбінації, відповідно до поставленої задачі, вимог ситуації і деяких спеціальних вимог. Суть творчості, за С. Меднік, полягає в здатності долати стереотипи на кінцевому етапі розумового синтезу.

Загалом з погляду психології креативність – це особливі творчі здібності, що або виникають на добре розвинутому уявленні. Уявлення – це психічна діяльність людини, пізнавальний процес, що складається зі створення нових образів шляхом використання минулого досвіду людини. Уявлення завжди базується на тому, що відомо з реальної дійсності: вигадана тварина, наприклад, кентавр, є комбінацією двох відомих істот – людини і коня.

Очевидно, що креативність тісно пов'язана з поняттям творчості. Зокрема, за словниковим виданням, креативність (англ, creativity) – творчі можливості (здібності) людини, які можуть проявлятися в мисленні, почуттях, спілкуванні, окремих різновидах діяльності, характеризувати особистість загалом і /або її окремі сторони, продукти діяльності, процес їх створення. Креативність розглядають як найважливіший і відносно незалежний фактор обдарованості, який рідко проявляється в тестах інтелекту й академічних досягненнях. Навпаки, креативність визначається не стільки критичним ставленням до нового з огляду на наявний досвід, скільки сприйнятливістю нових ідей.

Виникає запитання: чи відрізняється креативність від творчості? Можливо, це синоніми? Та це не так. Є суттєві нюанси. Творчість – це створення чогось принципово нового, нерідко такого, що має художню цінність. Креативність – це дещо більш приземлене. Це не написання поем чи створення скульптур, це вміння знаходити раціональне розв'язання життєвих і ділових задач. Творчість завжди первинна і фундаментальна. Однак у креативному продукті вона підпорядкована прагматичній цілі.

Г. Ярошук, кандидат медичних наук, клінічний психолог, пише, що творчість – поняття ширше, ніж креативність. Але дуже часто ці поняття зливаються в одне, оскільки в них багато спільного. Під час дослідження біографій 64-х відомих учених було знайдено одну спільну обставину: ще в дитинстві вони долучилися до творчості, до радості відкриття і самостійного мислення. Вочевидь, що саме в дитинстві нестандартність мислення є домінуючою рисою. З віком ми обростаємо стереотипами, і показовий приклад тому – казка про Маленького принца, в якій

Антуан де Сент-Екзюпері розповідає про свій дитячий малюнок і про те, що дорослі бачили на ньому лише капелюх.

Уміння відходити від відомих і завчених відповідей, оригінальність і самостійність мислення, політ фантазії та ідей – тобто риси креативного мислення – можуть слугувати лише тоді, коли є можливість тренуватися на завданнях відкритого типу. Такими завданнями передбачається повна самостійність у виборі засобу вирішення і можливість пропонувати будь-які розумні розв'язання проблеми. Відомо, що Гальвані, – людина, яка відкрила електрику, був медиком і зобов'язаний своїм відкриттям прогалинам у знаннях. Фарадей був сином коваля і почав свою кар'єру палітурником, а Морзе (творець телеграфної азбуки) був художником.

Є ще одне слово, яке можна зіставити зі словами "творчість" і "креатив". Це – "творення". Однак і тут є відмінності. Творення – це будівництво чогось нового на твердій основі. Воно можливе, коли є тверді засади, які ми не переглядаємо. Це завжди рух уперед. Креативність – це можливість зробити крок назад і переглянути основи, відмовитися від передумов, які приймаються без обговорення, зруйнувати стереотипи. Креативність – це здатність додати щось нове в наявний порядок речей, чого раніше не було.

Креативність проявляється у розробленні цілком нових систем, у новій комбінації уже відомої інформації, а також вживання відомих підходів до цілком нових ситуацій. Креативна дія має бути навмисною, а також мати мету.

РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ СЛУХАЧІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

2.1. Вимоги до уроку з розвитку творчих здібностей

Основні вимоги до уроку з розвитку творчих здібностей слухачів:

- використання різноманітних форм та методів організації навчальної діяльності для актуалізації суб'єктивного досвіду слухачів;
- створення атмосфери, що сприяє зацікавленості кожного слухача в роботі групи;
- стимулювання слухачів до розмірковування, використання різних способів виконання завдань без страху помилитися, дати неправильну відповідь;
- використання в процесі роботи дидактичного матеріалу, що дозволяє слухачу обирати найбільш прийнятні для нього вид і форму навчального матеріалу;
- оцінювання діяльності слухача не тільки за кінцевим результатом, але й за процесом його досягнення;
- заохочення намагання слухача знаходити власні способи виконання завдань, аналізувати способи роботи інших слухачів у процесі уроку;
- створення таких педагогічних ситуацій спілкування на уроці, які дозволяють кожному слухачу проявляти ініціативу;
- створення атмосфери, що сприятиме самовираженню.

2.2. Розробка частини лабораторно-практичної роботи з предмету Спеціальне малювання на тему: «Малювання деталей одягу в різних техніках зображення»

Тема лабораторно-практичної роботи: «Малювання деталей одягу в різних техніках зображення». Для виконання цієї роботи слухачі занурилися у вивчення матеріалів журналів, каталогів мод, аналізували сучасні тенденції одягу, використовували навички малювання, які передають особливості художнього

оформлення виробів: силует, пропорції, види та місце розташування рюш, воланів, рельєфів та інших деталей і елементів одягу. Результат – розробка власних моделей різних стилів одягу.

Вправа 1 «Замовлення для дизайнера»

Як ви дивитесь на те, щоб приміряти на себе роль дизайнера і спроектувати сукню? Не вмієте малювати або згадали з жахом шкільні уроки малювання? Нічого страшного, вміння малювати і креслити тут справа десята. Головне – процес.

Спочатку запишемо на аркуш 10 іменників, будь-яких. Мандарин, вода, склянка, помідор, галявина – все, що приходить у голову. Ці 10 слів – 10 обов’язкових умов замовника, якому ви моделюєте одяг. Наприклад, «небо» – зробіть сукню блакитного кольору, «вода» – нехай буде драпування по спідниці, «пчілка» – зробіть буфи на кокетці ... придумайте самі. Дайте своїй фантазії волю. Уявляйте, як би це виглядало в реальному житті.

Вправа 2 «Я – дизайнер»

А тепер спробуємо відтворити вашу фантазію. Для цього вам знадобляться наступні матеріали та інструменти: різні зразки тканин, нитки, клей, аксесуари, ножиці та обов’язково, раніше намальовані вами стилізовані фігури людини (Додатки А, Б).

Вправа 3 «Я – замовник»

Маючи готові роботи та виступаючи в ролі замовника, робимо оцінку готовим виробам (Додаток В).

ВИСНОВКИ

Цілі роботи досягнуто та виконано такі завдання:

1. Підібрано і опрацьовано 11 джерел психолого-педагогічної літератури з теми випускної роботи.
2. Результати аналізу і систематизації інформації, отриманої з опрацьованих літературних джерел, представлено теоретичною частиною даної роботи.
3. З'ясовані умови формування креативного мислення. Звичайна швачка виконує найпростіші замовлення – не складні операції на машинці, шиття вручну. Дохід залежить від багатьох факторів - досвід, майстерність, якість, креативність, фантазія. Чим більше виробництво, тим вище заробітна плата. Так само хороший заробіток мають майстри, які займаються індивідуальним пошиттям ексклюзивних моделей для приватних клієнтів. Найчастіше такі професіонали мають не велике коло постійних замовників і новим клієнтам досить важко зробити в них замовлення. Такі майстри повинні не тільки добре шити, а й креативно підходити до кожної роботи та замовника.
4. Встановлено, що ефективність вирішення проблем залежить не від знань і навичок, вимірюваних інтелектуальними тестами, а від особливої здатності "використовувати подану в задачах інформацію різними способами й у швидкому темпі". Таку здатність назвали креативністю
5. Визначено, що креативність розглядають як найважливіший і відносно незалежний фактор обдарованості, який рідко проявляється в тестах інтелекту й академічних досягненнях. Навпаки, креативність визначається не стільки критичним ставленням до нового з огляду на наявний досвід, скільки сприйнятливістю нових ідей.
6. Розглянуто можливості уроків спеціального малювання для застосування креативної технології як такої, що формує нестандартне мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беженар Г.Д. Освітнє середовище гімназії як засіб самореалізації обдарованої особистості// Обдарована дитина. – 2008. - №10.С.11
2. Гилфорд Дж. Три сторони інтелекта// Психологія мышлення. – М. Прогресс, 1969. – С.433 – 456
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр. И перераб. – М.: Логос. – 384 с.
4. Краткий психологический словарь/ Сост. Л.А. Карпенко, Под общ. Ред.. А.В.Петровского, М.Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
5. Маклаков А.Г. Общая психология. – СПб.: Питер, 2002. – 592с.
6. Національна доктрина розвитку освіти. – www.zakon.rada.gov.ua
7. Пометун О., ПироженкоЛ. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 192с.
8. Пономарьова - Семенова Р.О. Психологічні аспекти розвитку креативності обдарованої особистості// Обдарована дитина. – 2007. - №7.С.12
9. Пономарьова - Семенова Р.О. Теоретико – концептуальні підходи до проблеми обдарованості й креативності// Обдарована особистість: пошук, розвиток, допомога. – К., 1998. С.19 – 26
10. Романець В.А. Психологія творчості.:Навч. Посібник, 2-е вид., доп. = К.: Либідь, 2001. – 288с.
11. Сологуб А.І. Концепція креативної освіти у природничо – науковому ліцеї// рідна школа. – 2002, №12.С.9 - 34

